

3. ועדות המשנה

א. כללי

התיקון בחוק הכנסת, התשנ"ד-1994, הסמיך את יו"ר הועדה להעניק לוועדות המשנה של ועדת החוץ והביטחון סמכויות פעולה דומות לזו של מליאת הועדה. במקום בו מתבקש דיון או נדרש אישור של ועחו"ב, רשאי יו"ר הועדה לקבוע שהדיון/ האישור ינתן על-ידי ועדת משנה של ועחו"ב, אם שוכנע כי מטעמים של ביטחון המדינה, יחסי החוץ שלה, או קשרי מסחר ביטחוני בין-לאומי, הדיון/ האישור נדרש להישמר בחשאיות.

בשנתיים האחרונות הושם דגש על איושן והפעלתן הסדורה של כל ששת 6 ועדות המשנה הקבועות וכן ועדת המשנה המשותפת עם הקונגרס והסנט האמריקני:

- 1) ועמ"ש למודיעין ולשירותים חשאיים בראשות ח"כ ד"ר יובל שטייניץ. היועץ הבכיר לוועדה הנו מר שבת שביט, ראש המוסד לשעבר ובנוסף אל"מ (מיל') לטקו שמואל. הועדה קיימה מעל ל- 100 ישיבות וסיורים.
- 2) ועמ"ש לתפישת הביטחון ולבניין הכוח בראשות ח"כ ד"ר אפריים סנה (במהלך השנתיים ניהל את הועדה לפרק זמן קצר גם ח"כ מתן וילנאי). היועץ הבכיר לוועדה הנו אלוף (מיל') אברהם בן-שושן. הועדה קיימה 30 ישיבות וסיורים.
- 3) ועמ"ש למדיניות החוץ וההסברה בראשות ח"כ נעמי בלומנטל. היועץ הבכיר הנו הציר לקונגרס לשעבר מר יורם אטינגר. הועדה קיימה 36 ישיבות.
- 4) ועמ"ש לכוננות ולביטחון שוטף בראשות ח"כ עמרי שרון. היועץ הבכיר לוועדה הנו אל"מ (מיל') שמאי רן. הועדה קיימה 23 ישיבות וסיורים.
- 5) ועמ"ש לחקיקה ביטחונית שנוהלה ע"י ח"כ חמי דורון (טרם נקבע יו"ר חדש לוועדת משנה זו ובפעל היא מנוהלת ע"י יו"ר ועחו"ב, ח"כ ד"ר יובל שטייניץ). הועדה קיימה 19 ישיבות.
- 6) ועמ"ש לכוח אדם בראשות ח"כ דני יתום (לפניו ניהל את הועדה במשך שנה וחצי ח"כ חיים רמון), הועדה קיימה 16 ישיבות.
- 7) ועמ"ש משותפת עם הקונגרס והסנט האמריקני בראשות יו"ר ועחו"ב ח"כ ד"ר יובל שטייניץ. הועדה המשותפת התכנסה לוועדות משותפות פעמיים בארה"ב ופעמיים בישראל; כנסים בני 4 עד 6 ימים כל אחד.

ב. ועמ"ש למודיעין ולשירותים חשאיים בראשות ח"כ ד"ר יובל שטייניץ

ועדת המשנה למודיעין ולשירותים חשאיים הנה הועדה המסווגת ביותר של ועדת החוץ והביטחון העוסקת ברבים מהנושאים הרגישים ביותר במדינה בכלל, ובקהיליית המודיעין בפרט. כינוסיה ודיוניה חשאיים ואינם מתפרסמים בסדר היום של הועדה בכנסת, אלה באמצעות קשר ישיר עם הח"כים החברים בה.

בפני הועדה מופיעים בתדירות גבוהה ראשי המוסד, השב"כ, אמ"ן ואנשיהם. כמו כן הופעל מודל של סיורים בגופים, מתקנים ויחידות קהיליית המודיעין השונות.

יו"ר ועחו"ב הנו היושב ראש של הועדה (על פי חוק) וחברים בה 5 חברים, בנוסף ליו"ר.

ייעוד הועדה- ועמ"ש למודיעין ושירותים חשאיים פועלת מטעמה ומכוח סמכותה של ועדת החוץ והביטחון בנושאים הנוגעים לשירותי המודיעין של מדינת ישראל. סמכותה ואחריותה של הועדה לחוקק חוקים, תקנות וכללים ולבצע בקרה, פיקוח ואישור תכניות עבודה ותקציבים של כלל גופי המודיעין (בשלב זה- ללא אמ"ן) ושל נושאים רגישים אחרים שלהם נגיעה מודיעינית. ראוי לציין במיוחד, במסגרת פעילות ועדת המשנה, את העיסוק בנושאים הבאים:

- (1) דיונים ומעקב שוטף אחר יישום המלצות "דו"ח הועדה לבחינת מערך המודיעין בעקבות המערכה בעיראק" בעיקר בכל הנוגע לדוקטרינה ולסדרי העדיפויות במוסד ובאמ"ן ובמודיעין לנושאי הגרעין והפוליפרציה. (יפורט כועדה אד-הוק).
- (2) אישור כללי ותקנות חוק השב"כ (שירות הביטחון הכללי)- הועדה קיימה עשרות רבות של שעות דיונים עם ראש השב"כ, מר אבי דיכטר, ואנשיו ועם היועץ המשפטי לממשלה, מר מני מזוז, שבסופן הביאה להצבעה ולאישור סופי את חוק השב"כ על כלליו ותקנותיו. הכללים (החסויים) והתקנות (הגלויות) נותנים, לראשונה, לשירות הביטחון הכללי כלים חוקיים להתמודד עם פעילותם המורכבת.
- (3) סוגיית שחרורו של אלחנן טננבאום- הועדה עסקה בהיבטים השונים של שחרורו ולא חסכה ביקורת משחרורו ממעצר, מאחר והתרשמה, כמו גורמים רבים אחרים, כי אינו דובר אמת. בנוסף עסקה הועדה ממושכות בסוגיות רבות הקשורות לשבויים ולנעדרים.
- (4) מעורבות עמוקה במיוחד בפיקוח הפרלמנטרי לקראת אישור תכניות העבודה ואישור התקציבים של שירותי המודיעין השונים, כולל התעקשות שצלחה בהגדלת תקציבו של אחד משירותי המודיעין לצורך מוגדר.
- (5) המודיעין על פרויקט הגרעין האיראני, והחשדות לצעדים בתחום הגרעין במדינות נוספות.
- (6) ההתעצמות הצבאית, ההצטיידות ושינויי הדוקטרינה במצרים, סוריה, סעודיה ומדינות נוספות.
- (7) המענה האופרטיבי של צה"ל לאיומי הייחוס במסגרת דיונים משותפים עם ראש ועדת המשנה לתפישת הביטחון ובניין הכוח וראש ועדת המשנה לביטחון שוטף.

ג. ועמ"ש לתפיסת הביטחון ולבניין הכוח בראשות ד"ר אפריים סנה

הועדה בה חברים 8 חברי-כנסת, פועלת בנושאים הנוגעים לתפיסת הביטחון של מדינת ישראל בעתות מלחמה, עימות מוגבל ובעתות שלום, לבחינת התאמת בניין הכוח לתפיסת הביטחון במצבים השונים ובשדה הקרב העתידי. בהתאם להמלצות "ועדת רובינשטיין" אמורה הועדה לאשר בעתיד תקציבים לבניין הכוח.

יעוד הועדה גם לפקח ולבקר, באמצעות מעורבות פעילה מול מערכת הביטחון בתהליך קבלת ההחלטות המרכזיות בבניין הכוח, בבחינת התשתיות הביטחוניות הלאומיות- מצבן, איכותן, והתוכניות המרכזיות של התעשיות הביטחוניות, כל זאת בהתאם לתפיסת הביטחון של מדינת ישראל ובהתאם לכך עקבה הועדה אחר תוצאות הסדנאות המטכ"ליות לבניין ולהפעלת הכוח. הועדה התמקדה בדיוניה, בכנסת הנוכחית, במצבן ועתידן של התעשיות הביטחוניות, לרבות שאלות של רפורמות מרחיקות לכת בכל הנוגע לעולם התעשייה הביטחונית הישראלית ובכלל זה איחוד / מיזוג המפעלים הביטחוניים וכן מעקב ובקרה אחר תהליך הפרטת התעשיות.

בפני הועדה הופיעו שר הביטחון, מנכ"ל משרד הביטחון, הרמטכ"ל, סגן הרמטכ"ל וקצינים נוספים במטכ"ל וכן ראשי התעשייה הביטחונית הישראלית. נושא מרכזי נוסף עליו קיימה הועדה בקרה ומעקב הנו תהליך הפיתוח וההצטיידות במערכות הגנת מטוסי נוסעים מפני טילי נ"מ, במטרה להבטיח מענה הולם למכלול האיומים הקיימים בזירה.

ד. ועמ"ש לכוננות ולביטחון שוטף בראשות ח"כ עמרי שרון

ועדת המשנה לכוננות וביטחון שוטף, בה חברים שבעה חברי-כנסת, פועלת בנושאים הנוגעים להפעלת הכוח בשגרה ובחירום. סמכותה ואחריותה של הועדה הנה לבקר ולפקח על מערכת הביטחון ובהתאם להמלצות "ועדת רובינשטיין", עתידה לאשר את תקציבי הביטחון בנושאים אלו. באמצעות מעורבות פעילה בתחום סמכותה, מוודא הועדה התאמת הפעלת הכוח בשגרה ובחירום לתפיסת ההפעלה של צה"ל והתאמתו לתפיסת הביטחון הלאומי של המדינה.

בפני הועדה הופיעו: הרמטכ"ל, סגן הרמטכ"ל, אלופי הפיקודים והזרועות וקציני מטכ"ל נוספים.

בפעילותה בכנסת הנוכחית, שמה הועדה דגש על מספר נושאים עיקריים ובהם:

- המענה המבצעי והטכנולוגי לתרחישים מבצעיים אפשריים ובכלל זאת ההתמודדות עם איומי הירי תלול המסלול בגזרות השונות. חלק מדיונים אלו נערכו במשותף עם ועדת המשנה לתפיסת הביטחון ובניין הכוח.
- הלחימה בהברחות האמל"ח בגבול ישראל-מצרים ובגזרת ציר "פילדלפי" - הועדה גם קיימה שני סיורים בגזרה בלויית אלוף פיקוד הדרום.

■ הנושא המרכזי בו דנה הועדה הנו מוסד התחקיר המבצעי בצה"ל. הועדה, אשר באופן שוטף מבצעת בקרה ומעקב אחר תחקירי אירועים מרכזיים בפעילות המבצעית, בחנה את מוסד התחקיר המבצעי הצה"לי וזאת בשל הביקורת שנמתחת לעיתים בציבוריות הישראלית כתוצאה מתחקירים שאמינותם עמדה בסימן שאלה. מתוך חשש כי המשך המגמה יביא להוצאת התחקיר מידי הצבא, הועדה יחד עם נציגי צה"ל הביאה לחיזוק האלמנטים שיאפשרו לשמר את אמינות התחקירים ויחזירו את אמון הציבור למוסד חשוב זה.

ה. ועמ"ש לכוח אדם בצה"ל בראשות ח"כ דני יתום

ועדת המשנה לכ"א בצה"ל בה חברים חמישה חברי-כנסת, פועלת בנושאים הקשורים למיצוי המרבי של המשאב האנושי בסדיר ובמילואים בהתאם לצורכי הביטחון של מדינת ישראל.

עם פתיחת דיוני ועדת המשנה בכנסת הנוכחית, הציגו אנשי אגף כח-אדם בצה"ל ובראשם ראש אכ"א תמונת מצב אשר לפיה בכל שנתון גיוס כ-40% מכלל הגברים היהודים, אינם מתגייסים כלל (כ-23%), או נושרים לפני תום השירות (כ-17%).

מנקודת מוצא זו החלה הועדה את עבודתה, מתוך חשש כי במידה והמגמה תמשך, לא ירחק היום בו ואחוז הלא משרתים יעבור אל מעל ל-50% ומצב זה עלול להביא, בראיית הועדה, למשבר בשירות הסדיר בצה"ל, בדומה למשבר הקיים היום בשירות המילואים.

הועדה, בשיתוף פעולה עם צה"ל, שמה לה למטרה מציאת פתרונות לשתי סוגיות עיקריות - האחת, הקלת הנטל על מערך המילואים והשנייה, שינוי מודל השירות הסדיר – מתוך כוונה שהמודל המוצע יביא למיצוי טוב יותר של כ"א.

ואמנם, פרסמה ועדת המשנה את מסקנותיה והמלצותיה לנושאים אלו בדו"ח בו בין היתר המלצה על שינוי מודל השירות הסדיר וכן על צמצום משמעותי של הפעלת מערך המילואים לפעילויות בט"ש – ובמסגרת זו אכן הועברו חלק ממשומות אבטחת מתקני הכליאה הביטחוניים מידי צה"ל לשב"ס ובכך הוקל הנטל על מערך זה.

הועדה עקבה אחר התהליכים המתרחשים בצה"ל בתחום זה ותמשיך לעקוב אחר יישום מסקנות הועדות שפעלו בעניין:

■ יישום דוח ועדת "שפר" לעניין מודל השירות הסדיר.

■ יישום דוח ועדת "ברורמן" לעניין מודל מערך המילואים.

נושא נוסף אשר נדון בוועדה הנו כינון שירות לאומי/אזרחי בישראל ומעקב אחר המלצות דוח ועדת "עברי" לעניין זה.

1. ועמ"ש למדיניות החוץ וההסברה בראשות ח"כ נעמי בלומנטל

ועדת החוץ והביטחון שמה לה בשנתיים האחרונות למטרה את העמקת הפיקוח הפרלמנטרי על מדיניות החוץ של ישראל. כנגזרת לכך, ניכרת עבודתה המאומצת והאינטנסיבית של ועדת המשנה ליחסי חוץ והסברה. הועדה מונה 6 ח"כים, כולל יו"ר הועמ"ש.

יעוד הוועדה – ועמ"ש ליחסי חוץ והסברה פועלת מטעמה ומכוח סמכותה של ועדת החוץ והביטחון בנושאים הקשורים למדיניות החוץ של ישראל, תוכניותיה המדיניות, שיתוף הפעולה שלה עם מדינות וארגונים זרים ומערך ההסברה שלה. סמכותה ואחריותה של הועדה לבצע בקרה ופיקוח על תוכניות העבודה ועל כלל העיסוקים של הגופים העוסקים במדיניות החוץ, בקביעת תוכניותיה המדיניות ובמימוש מערכת ההסברה של מדינת ישראל.

עבודת הועדה

במסגרת עבודת הועדה הופיעו בפניה בהזדמנויות שונות מנכ"ל משרד החוץ; סמנכ"לי המשרד; שגרירי ישראל ברחבי העולם; שגרירים זרים בישראל ומומחים בעלי שם עולמי, דוגמת פרופ' אלן דרשוביץ.

הועדה שמה לה למטרה **להעמיק את שיתוף הפעולה** בין הגורמים השונים בישראל העוסקים **בהסברה**, החל ממשרד החוץ ושאר המשרדים והממשלתיים וכלה בגופים פרטיים. כדוגמא לכך ניתן להביא את מערך ההסברה של ישראל לקראת הדיונים בהאג – בעוד הוחלט שלא ליטול חלק בצד המשפטי של דיונים אלו, ישראל נערכה בראשות משרד החוץ למערכה הסברתית על דעת הקהל העולמית באופן חסר תקדים מחוץ לבית המשפט. לאחר התערבות הועדה, מערך הסברתי זה תוגבר בפעילות הסברתית מצד גופים ממשלתיים נוספים (כגון: הסוכנות היהודית) וגופים פרטיים. זוהי דוגמא מיני רבות לתרומת הועדה להעמקת שיתוף הפעולה בין משרד החוץ ושאר הגופים בישראל בכל הקשור לענייני החוץ של ישראל.

הועדה עוקבת ומפקחת אחר תקציב משרד החוץ וחלוקתו. בשנתיים האחרונות קוצץ תקציב משרד החוץ, כחלק מהקיצוץ התקציבי שחל בשנתיים אלו בכל משרד הממשלה. במסגרת קיצוץ זה, ניכרה פגיעה של ממש בנציגויות ישראל ברחבי העולם, עקב סגירת שגרירויות וקונסוליות של ישראל במקומות שונים וחשובים. כתוצאה מכך, הועדה פנתה לשר החוץ בבקשה **לפתוח מחדש נציגויות** – צעד שתורם רבות הן לקשר של ישראל עם הקהילות היהודיות שברחבי העולם ולא פחות חשוב מכך, תרומה משמעותית ליחסי החוץ עם אותן המדינות. דוגמא לכך, ניתן לראות הן בפתיחת נציגותנו בבומביי והן במינסק.

לסיכום, הועדה דאגה להעמיק את עניינה ופיקוחה בנושאי ההסברה, האנטישמיות והקהילות היהודיות ברחבי העולם, קשרי החוץ של ישראל הן מול מדינות העולם והן מול ארגונים בינלאומיים, תקציב משרד החוץ ונציגויותינו ברחבי העולם.

ז. ועמ"ש לחקיקה בראשות ח"כ חמי דורון

במסגרת ועדת המשנה לחקיקה אשר דיוניה פתוחים לכלל חברי ועדת החוץ והביטחון, מתקיים הטיפול המקצועי והמקיף בסוגיות החקיקה הראשית וחקיקת המשנה, במטרה להכין את נוסח דבר החקיקה (הצעות חוק, תקנות, צווים ואישור החלטות ממשלה) להצבעה במליאת ועדת החוץ והביטחון.

ח. ועדה משותפת לועחו"ב ולקונגרס האמריקני

הועדה המשותפת, בראשות ד"ר שטייניץ והסנטור הבכיר ג'ון קייל, ובהשתתפות מספר חברי כנסת נוספים ומספר חברי סנט וקונגרס, מתכנסת פעמיים בשנה; אחת לשנה בארה"ב ואחת לשנה בישראל, לדון בסוגיות ביטחון המשותפות לשתי המדינות.

ניתן לציין מספר הישגים מרשימים לוועדה משותפת זו בשנתיים האחרונות: קידום "חוק הגרעין האיראני" ואישורו בסנט ובקונגרס, השפעה על אי מכירת אמצעי לחימה אמריקאים מתקדמים ביותר למצרים ולסעודיה והשפעה על הוספת תקציבים אמריקאיים לפרוייקטים ביטחוניים משותפים כגון ה"חץ", עשרות מיליוני דולרים, וה"נאוטילוס", מערכת לייזר ליירוט טילים, מאות מיליוני דולרים בתכנית רב-שנתית.

לאחרונה ביקרה המשלחת האמריקנית בישראל וזו סיירה לאורך גדר הביטחון ולאורך גבול ישראל-סוריה וגבול ישראל-לבנון.